

VERTELLEN OVER DE GELIEFDE.

Ik ga je vertellen over DE GELIEFDE. En over mensen – vrouwen en mannen – die zó geboeid geraakt waren door DE GELIEFDE, dat zij erover wilden schrijven, preken, spreken, zingen, ook al wisten zij, dat geen woord of beeld ooit zou kunnen uitdrukken, Wie en Wat DE GELIEFDE voor hen was en dat het daarom misschien wel beter was, dat zij over HEM/HAAR zouden zwijgen.

(Mystiek= muoo: geen woorden hebben voor. Nooit onder woorden of beelden te vangen.)

Maar ze konden niet zwijgen over Degene, die hen zo intens bezig hield. Zij beseften, dat DE GELIEFDE zó een en al Liefde en barmhartigheid is, dat zij er nooit uit konden vallen, kome wat komt. Zij beseften, dat die Liefdeswerkelijkheid hen, en allen en alles wat bestaat en leeft, allen en alles wat bestaan en geleefd heeft, omsluit en vervult.

Voor hen was DE GELIEFDE alomtegenwoordig; in de goedheid en liefde van mensen; in de schoonheid van de natuur en de kunst; in hun zoeken naar wat waar en werkelijk is. Iedere ademhaling, iedere ontmoeting, iedere ervaring van schoonheid, ervoeren ze als een glimlach van DE GELIEFDE. Want Hij/Zij omsloot voor hen heel de werkelijkheid. *“In Hem bewegen wij, leven wij en zijn wij, want wij zijn van Zijn geslacht”*, zei een van hen. (Paulus in Athene.)

Zij beseften, dat zij niet met DE GELIEFDE verenigd waren, maar één: dat die Liefde hen insloot en in zich opnam, zoals een kind leeft in de liefde en de aandacht van haar moeder. In die liefde, die de GELIEFDE is, mochten zij groeien en zich ontwikkelen; steeds meer mens worden, zoals een kindje mens wordt in de schoot van zijn moeder.

Zij mochten worden wie zij in aanleg waren: geliefde mensen, die de Liefde werden, die hen omvatte. THEOOSIS noemden zij dit prachtige maar moeilijke proces: God wording, Liefde wording. Een Joodse vrouw uit Amsterdam, Etty Hillesum, vermoord in het concentratiekamp, schreef in haar dagboek (1942):

“Binnen in me zit een heel diepe put. En daarin zit God. Soms kan ik erbij. Maar vaker liggen er stenen en gruis voor die put, dan is God begraven. Dan moet hij weer opgegraven worden.

Ik stel me voor dat er mensen zijn die bidden met hun ogen naar de hemel geheven. Die zoeken God buiten zich. Er zijn er ook die het hoofd buigen en in de handen verbergen, ik denk dat die God in zich zoeken.....”

Eigenlijk zijn de enige liefdesbrieven die men zou moeten schrijven: die aan God.

God opgraven; in DE GELIEFDE opgaan; liefde worden, zoals DE GELIEFDE zelf liefde is; daarover schreven en spreken degenen, die wij nu mystici noemen. Maar wat is in die naam? Ieder mens kan groeien tot het besef, dat hij of zij er werkelijk mag zijn: werkelijk omgeven wordt door de wolk van erkenning, geaccepteerd en geliefd zijn, die God is. Maar dan moet ik als mens wel leren om mij aan die liefde van DE GELIEFDE over te geven als het springen in een afgrond, wetende, dat ik opgevangen word. Ik zal mij eigen ego- centrisme, mijn eigen intellectuele zekerheden en geslotenheid langzaam moeten leren loslaten, want dan houd ik mij vast aan mijzelf, en geef ik mij niet echt over aan DE GELIEFDE. Ik zal het moeten aandurven de *“Cloud of unknowing”* in te gaan, zoals een Engels mystiek boek uit de tijd rond 1350 heet.

Is dat eng? Nou en of! Is het ook bevrijdend? Nou en of! Eindelijk niet meer opgesloten te zitten in die kleine behaaglijke tent van mijn eigen opvattingen en levensontwerp, maar ervaren, dat de ruimte van mijn kleine tent staat en dus ook deel uitmaakt van een enorme vlakte: van oneindigheid tot oneindigheid, waar ik en jij deel van uitmaken, zodat ook jij en

ik in die Liefdesruimte één zijn. God als de grote eenheid in alles en ieder, die bestaat en leeft.

“Wat je voor de minsten van de Mijnen gedaan hebt, heb je voor Mij gedaan”, zei Jezus van Nazareth. Hij had zichzelf zó transparant gemaakt voor het Licht, dat in hem scheen, dat hij durfde zeggen:

“Wie mij ziet, ziet de Vader. Ik en de Vader zijn één”. En de mystici kenden en herkenden dit in hun eigen leven, minstens als een diep verlangen om te worden, wat zij in oorsprong waren: Zonen en dochters van DE GELIEFDE: Zijn beeld en gelijkenis.

Langs drie fundamentele menselijke ervaringen reiken deze Godszoekers naar de GELIEFDE: drie ervaringen, die in zich al een verwijzing in zich hebben dat er *“Vandaag weer meer is, dan er is”*, zoals de Nederlandse dichter Richard Schuacht het bezong. De kracht om lief te hebben; de kracht om de werkelijkheid steeds verder te onderzoeken; en de kracht van de schoonheid, die ineens de materie overstijgt tot een stralend licht. Je kunt dus zeggen, dat er drie vormen van mystiek zijn: de liefdesmystiek, de wezensmystiek, en de ontroering van de schoonheid. Een paar voorbeelden uit vele.

1)Liefdesmystiek.

Gaat uit van de ontzaglijke kracht, die ligt in de erotiek en sexualiteit. Deze kan – zoals wij uit ervaring weten – dwars door grote obstakels gaan en zelfs de “normale” opvattingen over geoorloofd of ongeoorloofd passeren. Zij maakt soms het onmogelijke mogelijk.

Hadewych: (Brussel, rond 1240.)

Zij schreef in de toenmalige volkstaal, “opdat ook ongeletterden haar zouden kunnen begrijpen.” Dus: Mystiek op straatniveau.

Zevende visioen.

“Op Pinksteren bij dageraad zag ik een visioen, toen men de metten zong in de kerken en ik daar was. En mijn hart en mijn aderen en al mijn ledematen schudden en beefden van begeerten. En het verging mij zoals het vaak is geweest, zo verwoed en vreselijk was het mij te moede dat ik dacht, dat als ik mijn lief niet genoeg beminde en mijn lief mij niet bevredigde, ik smachtend zou ten onder gaan en van opwinding sterven. Ik was toen zo vreselijk ontdaan van de begeerlijke minne...

Toen het me dus vreselijk te moede was, zag ik van het altaar een grote arend naar me toe komen vliegen. die zei tegen mij: 'Wil je één worden, bereid je dan voor.' En mijn hart ging vreselijk te keer. En de arend keerde zich om en sprak: 'Rechtvaardige en machtige Heer, toen nu uw machtige kracht om iemand in uw enigheid op te nemen en uzelf te genieten.'...

Toen gaf hij zich aan mij in de vorm van het sacrament, en daarna gaf hij mij te drinken uit de kelk. Daarna kwam hijzelf bij mij en nam mij helemaal in zijn armen en drukte mij tegen zich aan; en al mijn ledematen voelden de zijne in al hun genot, zoveel als mijn hart begeerde en menselijk mogelijk was. Toen werden mijn zinnen intens bevredigd...

Maar even nadien verloor ik de gedaante van de mooie man uit het oog en ik zag hem verdwijnen in het niets en hij leek op te lossen en weg te smelten, zodat ik buiten mij niets meer kon horen of zien en hem binnen mij niet van mezelf kon onderscheiden. Dit was al in zien, in smaken, in voelen, zoals wanneer men het sacrament ontvangt, in zinnelijk zien en voelen, zoals de ene geliefde de andere ontvangt in intens genot van zien en horen, van volledig opgaan in elkaar. Daarna bleef ik opgaan in mijn lief, zodat ik helemaal met

hem versmolt, en boven mezelf uitsteeg. En ik werd verheven en opgenomen in de geest.”

Zondagochtendgebed.(Etty Hillesum, 1942)

Ik zal je helpen, God, dat je het niet in mij begeeft, maar ik kan van tevoren nergens voor instaan. Maar dit ene wordt me steeds duidelijker: dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en door dat laatste helpen we onszelf. En dit is het enige wat wij in deze tijd kunnen redden en ook het enige waar het op aankomt: een stukje van jou in onszelf, God. En misschien kunnen we ook eraan meewerken jou op te graven in de geteisterde harten van anderen.

Ja, mijn God, aan de omstandigheden schijn je niet al te veel te kunnen doen, ze horen nu eenmaal bij dit leven. Ik roep je er ook niet voor ter verantwoording, jij mag daar later ons voor ter verantwoording roepen. En haast met iedere hartslag wordt het me duidelijker: dat je ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en dat we de woning in ons, waar jij huist, tot het laatste toe moeten verdedigen.

Vergelijk: Rabiya al Basri. (Moslim-mystica.(Rond 750.)

In mijn ziel is een tempel, een heiligdom, een moskee, en kerk, waar ik kniel.

2) Wezensmystiek.

Gaat uit van de kracht van de menselijke geest om altijd te blijven zoeken naar de echte waarheid achter alle bereikte zekerheden. Die grote intellectuele nieuwsgierigheid, die ons voeren kan in de Oneindigheid van de "Totale Werkelijkheid".

Meister Eckhart o.p. (Straatsburg, 1317)

(Ook hij preekte vaak in de volkstaal.)

(Over Genesis 1.) Het zijn is God....Dus als God niet is, is er niets.....God werkt alles, wat Hij schept, werkt en doet, in Zichzelf. Want wat buiten God is en buiten God wordt, is en wordt buiten het zijn. Ja, dan wordt het absoluut niet, want het zijn is de grens van alle worden.....het is dus een verkeerde voorstelling, alsof God de geschapen dingen buiten Zichzelf gezet had in een soort van onbegrensde leegte.

God riep de dingen uit het niets: uit het niet-zijn, tot het zijn, dat zij in Hem vinden. Waar zouden de schepselen kunnen zijn, als ze niet in het zijn, als oergrond, zouden zijn?Buiten het zijn kan er niets zijn.....Hij heeft dus alles "In den beginne" geschapen, want in Zichzelf, in het "in den beginne" zelf.(Alles is in God:NU)

God heeft alles zo geschapen, dat Hij niet met scheppen opgehouden is, maar dat Hij altijd door schept en tot scheppen komt.

(Opus tripartitum.)

"God is een woord. Rijk der hemelen is een woord. Wie zich tevreden stelt met datgene, wat in woorden gevat kan worden, die is voor mij een ongelovige..... Als de ziel naakt en losgemaakt is van alles, dat een naam draagt, dan is zij één in het ene, zodat zij verder gaat, de pure Godheid in.....Proef het onderscheid tussen God en Godheid....."

("Gesprek tussen zuster Katrei en de biechtvader". Niet van Eckhart zelf, maar wel geschreven door iemand, die zijn preken goed kende.)

3) Schoonheidsmystiek.

Schoonheid kan ons in vervoering brengen, ons even buiten de doodgewoonheid tillen en ons zelfs ontroeren en troosten. Zij kan een katalysator zijn, die vastgelopen spanningen in onszelf zachter maakt en in die zin ons troost en verlost.(Katharsis= reiniging)

Lichtstilte.

Een witte ochtend, eerste dooi
de lucht wit-grijs, egaal gespreid
en aan de lange horizon
welt nu een witte zon.

Geen wind, beweging of geluid.
Er botten waterdruppels uit:
aan iedre tak en iedre struik
zijn knoppen licht.

Een hartstochtsloze en totale aanwezigheid
maakt zich nu kenbaar en het is
of in een diepe adempauze van de tijd,
dichtbij, een pasgeboren kind
zich stil, volmaakt en ademend bevindt.

(M. Vasalis)

=====

Laatste gedicht.

Dit wordt het laatste gedicht wat ik schrijf
nu het met mijn leven bijna is gedaan,
de scheppingsdrift me ook wat is vergaan
met letterlijk de kanker in mijn lijf,

en, Heer (ik spreek je toch maar weer zo aan,
ofschoon ik me nauwelijks daar iets bij voorstel,
maar ik praat liever tegen iemand aan
dan in de ruimte en zo is dit wel
de makkelijkste manier om wat te zeggen),

hoe moet het nu, waar blijf ik met dat licht
van mij, van jou, wanneer het vallen, weg in
het onverhoeds onnoemelijke begint?

Of is het dat jij me er een onverdicht
woord dat niet uitgesproken hoeft
voor vindt?

HANS ANDREUS.

=====

‘En nu nog maar alleen
het lichaam los te laten –
de liefste en kinderen te laten gaan
alleen nog maar het sterke licht
het rode, zuivere van de late zon
te zien, te volgen – en de eigen weg te gaan.
Het werd, het was, het is gedaan.’

M. Vasalis,(in haar laatste gedichtenbundel.)

=====

De zomerwei des ochtends vroeg.
En op een zuchtje dat hem droeg
vliegt een geel vlindertje voorbij.
Heer, had het hierbij maar gelaten.

-

Uit: M. Vasalis, *De oude kustlijn* (2002)

PASEN

Een diep verdriet dat ons is aangedaan
kan soms, na bittere tranen, onverwacht
gelenigd zijn. Ik kwam langs Zalk gegaan,
op Paasmorgen, zéér vroeg nog op den dag.
Waar onderdijks een stukje moestuin lag
met boerse rijtjes primula's verfraaid,
zag ik, zondags getooid, een kindje staan.
Het wees en wees en keek mij stralend aan.
De maartse regen had het 's nachts gedaan:
daar stond zijn doopnaam, in sterkers gezaaid.

(Ida Gerhardt: uit 'Vijf vuurstenen' 1974)

=====

14-4-2016.

Leerhuis Spiritualiteit.

Leo Raph. A. de Jong o.p.